

МОСКВІН Борис,

к. е. н., президент

ГО "Рада із захисту підприємств від корпоративних захоплень"

вул. Михайлівська, 24а, кв. 12, м. Київ, 01001, Україна

E-mail: borysinform@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3504-6677>

БАНКРУТСТВО ЯК МЕХАНІЗМ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Визначено основні підходи до трактування поняття "банкрутство підприємства". Проаналізовано статистичні дані щодо кількості банкрутств підприємств в Україні та інших країнах світу. Досліджено світову практику використання процедури банкрутства як механізму антикризового управління. Наведено стислу характеристику послідовності антикризових заходів, спрямованих на подолання системної кризи на підприємстві та запобігання його ліквідації через неспроможність відновити свою платоспроможність.

Ключові слова: банкрутство, антикризове управління, системна криза, антикризові заходи, неплатоспроможність підприємства, санація підприємства, ліквідація підприємства.

Москвин Б. Банкротство как механизм антикризисного управления предприятием. Определены основные подходы к трактовке понятия "банкротство предприятия". Проанализированы статистические данные по количеству банкротств предприятий в Украине и других странах мира. Исследована мировая практика использования процедуры банкротства как механизма антикризисного управления. Предоставлена краткая характеристика последовательности антикризисных мер, направленных на преодоление системного кризиса на предприятии и предотвращение его ликвидации из-за неспособности восстановить свою платежеспособность.

Ключевые слова: банкротство, антикризисное управление, системный кризис, антикризисные меры, неплатежеспособность предприятия, санация предприятия, ликвидация предприятия.

Постановка проблеми. Попередження кризи на підприємстві є одним з головних завдань антикризового управління. Проте в сучасних умовах нестабільності ринкового середовища та ймовірності настання нового етапу світової фінансової кризи, існує висока вірогідність, що далеко не всі підприємства зможуть протистояти кризовим явищам та подолати їх наслідки. Зважаючи на те, що боротися з системною кризою у багатьох підприємств немає можливостей та ресурсів, банкрутство стає одним з можливих виходів з цієї ситуації. Однак процедура банкрутства повинна застосовуватись лише тоді, коли криза

глибоко проникла в усі підсистеми підприємства, унеможлививши його роботу через неплатоспроможність, з метою подолання кризових явищ на підприємстві та коли всі інші методи подолання кризових явищ уже вичерпані.

Спираючись на наведені твердження, з урахуванням прийнятого 18.10.2018 Кодексу України з процедур банкрутства [1], дослідження поняття "банкрутство" саме як механізму антикризового управління підприємством є нагальним і необхідним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання банкрутства підприємства досліджувались вітчизняними та зарубіжними науковцями, серед яких: І. Бланк [2], Ю. Великий, І. Косарева [3], В. Власюк [4], О. Волот [5], Т. Воронкова [6], Р. Ефрат [7], Т. Зивікі [8], Н. Левратто [9], С. Лін [10], Г. Сукрушева [11], О. Терещенко [12], З. Шершньова [13] та ін. Найчастіше банкрутство розглядається як явище, спричинене кризою, яку не вдалось вчасно подолати. Т. Воронкова трактує банкрутство як міру економічної та юридичної відповідальності господарюючого суб'єкта, що виражена в припиненні його господарсько-фінансової діяльності за рішенням суду, у зв'язку з нездатністю задовольнити визнані правомірними вимоги кредиторів і виконати зобов'язання перед бюджетом через перевищення заборгованості над вартістю його майна [6]. І. Бланк визначає банкрутство як реалізацію катастрофічних ризиків підприємства в процесі його фінансової діяльності, внаслідок якої воно не здатне задовольнити у встановлені терміни пред'явлені з боку кредиторів вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом [2]. О. Терещенко під поняттям "банкрутство" розуміє пов'язану з недостатністю активів у ліквідній формі неспроможність юридичної особи задовольнити в установленій для цього строк заявлені до неї з боку кредиторів вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом [12].

Більшість авторів (Ю. Великий, І. Косарева [3], В. Власюк [4], О. Волот [5], Н. Левратто [9], Г. Сукрушева [11]) сходяться на думці, що банкрутство необхідно не допустити у будь-якому разі і потрібно шукати нові та більш ефективні методи управління підприємством, спрямовані на недопущення цього явища. Серед зарубіжних науковців банкрутство більш глибоко розглядається з юридичної точки зору, з огляду на вдосконалення законів, регулюючих процес банкрутства підприємств (Р. Ефрат [7], Т. Зивікі [8], С. Лін [10]).

Однак банкрутство також слід досліджувати як метод антикризового управління, проте із застереженням про те, що цей метод необхідно використовувати лише у крайньому випадку, коли криза на підприємстві повністю вийшла з-під контролю. Наукові дослідження з питань процедури банкрутства проводилися переважно з точки зору розкриття сутності цього поняття як негативного для підприємства явища. Тому доцільно дослідити поняття "банкрутство" як останню можливість для власників та менеджменту підприємства раз і назавжди подолати кризу на підприємстві та вирішити проблему боргів підприємства перед кредиторами.

Метою роботи є дослідження процедури банкрутства як механізму антикризового управління підприємством.

Матеріали та методи. Для виконання поставлених завдань і досягнення мети дослідження застосовано методи узагальнення, порівняльного аналізу, аналізу та синтезу, що дало змогу проаналізувати поняття "банкрутство" та дослідити ефективність його використання саме як механізму антикризового управління підприємством. Інформаційною базою дослідження слугували праці вітчизняних та зарубіжних вчених, Кодекс України з процедур банкрутства, статистичні матеріали, інтернет-джерела.

Результати дослідження. З огляду на нещодавні зміни в законодавстві з питань банкрутства підприємств, доречно розпочати з визначення цього поняття. *Банкрутство* – визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації і погасити встановлені у порядку, визначеному Кодексом України з процедур банкрутства, грошові вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури [1].

Як видно з наведеного у Кодексі визначення цього поняття, банкрутство є останнім заходом, який застосовує господарський суд у випадку, коли неможливо відновити платоспроможність підприємства і розрахуватися за боргами перед кредиторами. Доцільно дослідити, що може спричинити такі крайні заходи для підприємства.

На думку З. Шершньової, банкрутство підприємства спричиняється настанням глибокої системної кризи, яка виникає під впливом поєднання зовнішніх та внутрішніх кризоутворювальних чинників, унаслідок чого підприємство не має можливості продовжувати свою господарську діяльність через неплатоспроможність [13, с. 614]. Погоджуючись з таким твердженням, можна зробити висновок, що найбільш вразливі для банкрутства ті підприємства, керівництво яких не впроваджувало превентивні заходи, спрямовані на запобігання настанню кризи на підприємстві.

Також існує проблема замовчування керівниками підприємств перед власниками факту наявності на підприємстві проблем фінансового характеру, навіть попри те, що у разі виникнення ознак банкрутства керівник боржника зобов'язаний надіслати засновникам відомості щодо наявності ознак банкрутства. А власники підприємства, в свою чергу, зобов'язані своєчасно вживати заходи для запобігання банкрутству. Такі дії керівників підприємства не тільки шкодять ефективному функціонуванню бізнесу, а й унеможливають надання своєчасної фінансової допомоги від власників підприємств з метою збереження їх платоспроможності та уникнення настання системної кризи на підприємстві.

Некомпетентність керівництва підприємства може стати причиною доведення його до стану банкрута. Хоча у деяких випадках власники та керівництво підприємства навмисно намагаються через суд

визнати себе банкрутом, не бажаючи платити по своїх зобов'язаннях. Тобто відбувається цілеспрямоване поступове доведення підприємства до кризового стану з корисних мотивів. Такими мотивами можуть бути наміри неповернення кредитів, взятих у банках під заставу певних активів підприємства або отримання оплати по контракту за певне замовлення без наміру його виконувати. Такі дії є незаконними та повинні каратися відповідно до чинного законодавства.

Згідно з Глобальним звітом про банкрутство, представленим компанією *Dun&Brad street World wide Network* [14], у таблиці наведено статистику збанкрутілих підприємств в Україні за 2016–2019 рр.

Таблиця

Підприємства-банкрути в Україні за 2016–2019 рр. (помісячний розподіл)

Місяць	Кількість			
	2016	2017	2018	2019
Січень	161	141	63	58
Лютий	169	245	57	40
Березень	144	141	79	59
Квітень	138	107	69	71
Травень	110	90	85	87
Червень	133	101	79	60
Липень	110	131	75	69
Серпень	100	71	61	37
Вересень	113	72	60	70
Жовтень	107	79	79	103
Листопад	131	65	85	22
Грудень	148	92	57	42
<i>Загальна кількість</i>	<i>1524</i>	<i>1312</i>	<i>833</i>	<i>703</i>

Джерело: складено автором за даними [14].

Як видно з таблиці, найбільше підприємств в Україні збанкрутували у 2016 р., найменше – у 2019 р., тобто прослідковується тенденція до зниження цього показника, що свідчить про поступове покращання економічного становища України та про зосередження керівництва підприємств на антикризовому управлінні з метою збереження їх платоспроможності. Найбільше підприємств збанкрутували у лютому 2017 р., найменше – у листопаді 2019 р.

Доречно порівняти показники банкрутств підприємств (компаній, фірм) по різних країнах світу. Кількість банкрутств компаній у Німеччині з 1975 по 2019 рр. в середньому становила 169.95 компаній, досягнувши рекордно високого рівня (3 755) у березні 2004 р. і рекордно низького (416) – у листопаді 1979 р. Банкрутство компаній у Росії збільшилося до 3 088 у II кв. 2019 р. з 2 937 у I кв. 2019 р. Середня кількість банкрутств у Росії – 2 705.12 компаній за 2007–2019 рр., досягнувши рекордно високого показника у IV кв. 2017 р. – 366 компаній та рекордно низького показника у III кв. 2007 р. – 1 103 компанії.

Кількість банкрутств компаній у Франції в середньому становила 461.81 за 1990–2019 рр., з рекордно високим рівнем – 811 компаній у січні 1993 р. та рекордно низьким – 183 компанії у березні 2001 р. [15].

У США банкрутство – це юридична процедура вирішення проблем боргу фізичних осіб та підприємств; зокрема, справа, подана відповідно до однієї з глав заголовку 11 Кодексу США про банкрутство. Кількість збанкрутілих компаній у США збільшилася до 22 483 у II кв. 2019 р. з 22 157 компаній у I кв. 2019 р. До процедури банкрутства в США в середньому притягувались 44 594.03 компаній з 1 980 до 2019 рр., досягнувши рекордно високого рівня (82 446) у IV кв. 1987 р. і рекордно низького (19 695) – у IV кв. 2006 р. [15].

З метою дослідження світової практики використання процедури банкрутства як механізму антикризового управління можна навести приклад компаній, якими у різні роки володів 45-й президент США Дональд Трамп. До таких крайніх заходів він звертався декілька разів у 1991, 1992, 2004 та 2009 роках з приводу своїх керуючих компаній, готелів та казино. І у всіх цих випадках команда юристів змогла реорганізувати та списати борги його компаній, які налічували сотні мільйонів дол. США. До такого антикризового механізму Трамп вдався навіть тоді, коли у 2009 р. борг у одному з його бізнесів був досить незначним для його масштабу діяльності – 53.1 млн дол. США. Й це попри той факт, що рада директорів компанії одногolosно заявила, що збитки можна ліквідувати, якщо змінити бізнес-тактику і почекати 3–4 роки [16]. Ці факти можуть слугувати прикладом ефективності застосування процедури банкрутства підприємства у зарубіжній практиці менеджменту, адже Д. Трамп і донині вважається дуже заможною й успішною людиною, а його бізнес продовжує функціонувати, хоча він зараз і не може ним керувати через політичну діяльність.

Існує й інша точка зору на банкрутство. Так, Дж. Рокфеллер і Г. Форд вважали банкрутство крайнім заходом. Ця процедура, на їхній погляд, демонструвала неповагу до народу і визнання у власній недалекості. Обидва цих бізнесмена дбали передусім не про себе, а про американський народ і національну економіку [16].

До банкрутства можна ставитися по-різному. З однієї точки зору, цей процес є крайнім заходом, коли всі інші антикризові заходи не допомогли і керівництво та власники підприємства більше нічого не можуть заподіяти, тобто криза повністю паралізувала роботу підприємства, а коштів або майна на реструктуризацію боргу не вистачає, або кредитори добровільно не погоджуються на санацію боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство. З іншої точки зору, до банкрутства вдаються підприємці, які не бажають добровільно платити по своїх зобов'язаннях і хочуть, щоб процедуру реорганізації та санації боргу назначив суд.

З позиції інтересів економіки України, ліквідація неплатоспроможних підприємств як остання стадія процедури банкрутства має як позитивний, так і негативний ефект для економіки. З одного боку, в умовах щільної конкуренції на ринку залишаться найбільш стійкі та

платоспроможні підприємства, а такі підприємства, які нехтують впровадженням антикризових заходів та не можуть платити по своїх боргах, зникнуть. Але, з іншого боку, не можна забувати про те, що під час ліквідації підприємства не завжди вдається задовольнити усі вимоги кредиторів, персонал залишається без роботи, безробіття зростає, а інвестиційна привабливість України знижується, якщо кількість справ про банкрутство, що закінчуються ліквідацією підприємства, зростатиме.

Для того щоб керівництву та власникам підприємства прийняти рішення про використання механізму банкрутства саме як антикризового заходу, передусім необхідно впевнитись, що були застосовні всі інші заходи, спрямовані на недопущення такого процесу. На *рисунку* наведено послідовний план антикризових заходів, спрямованих на подолання системної кризи на підприємстві та запобігання його ліквідації через неспроможність відновити свою платоспроможність.

План антикризових заходів за наявності ознак системної кризи

Джерело: побудовано автором на основі [1; 13].

На першому етапі необхідно проаналізувати усі підсистеми підприємства та виявити наявність або потенційну загрозу кризових явищ. Якщо вже вдалося ідентифікувати кризу, треба дослідити сферу поширення та умови її виникнення, тобто визначити наявність внутрішніх проблем на підприємстві або, якщо причиною настання кризи були зовнішні фактори, зрозуміти можливі наслідки поширення кризи.

На наступному етапі впроваджуються оперативні заходи, спрямовані на зміну внутрішніх параметрів підприємства, функціонування його підсистем та на відносини із зовнішнім середовищем: постачальниками, клієнтами та кредиторами. Такі заходи можна поділити на 2 групи: ті, що призначені для балансування підприємств із зовнішнім оточенням, і ті, що спрямовані на зміну параметрів внутрішнього середовища, в т. ч. систему цілей, завдань та стратегії розвитку підприємства, та на збереження відносин підприємства, що склалися до настання кризи [13]. Якщо кризу вдасться локалізувати та попередити її поширення на інші підсистеми підприємства, особливо фінансову, проблем з подальшою неплатоспроможністю можна буде уникнути.

Якщо все ж таки не вдалося локалізувати кризу, і вона вже має ознаки системної, тобто поширилась на інші підсистеми підприємства, й існує загроза неможливості розрахуватись з кредиторами та іншими зацікавленими у фінансовій стійкості підприємства особами, терміново необхідно впроваджувати стратегічні антикризові заходи, при цьому керівництво повинно доповісти власникам підприємства про ситуацію на підприємстві. Розробляється терміновий план по недопущенню неплатоспроможності, який включає постійний аналіз ситуації та контроль за виконанням антикризових заходів.

З метою недопущення визнання підприємства банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури власники та керівництво підприємства повинні впроваджувати антикризові заходи, спрямовані на подолання системної кризи на підприємстві, погашення його заборгованості перед кредиторами та відновлення його платоспроможності. Підприємство може продовжити розвиватися на існуючій основі, а прийняття рішення про реструктуризацію боргу дасть змогу погасити заборгованість перед кредиторами у повному обсягу і відновити платоспроможність підприємства.

Ще одним інструментом для недопущення визнання підприємства банкрутом є процедура санації боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство, що є системою заходів щодо відновлення платоспроможності підприємства, які може здійснювати його засновник, власник майна боржника, інші особи з метою запобігання банкрутству боржника шляхом вжиття організаційно-господарських, управлінських, інвестиційних, технічних, фінансово-економічних, правових

заходів відповідно до законодавства до відкриття провадження у справі про банкрутство [1]. Санація боржника здійснюється відповідно до встановленого згідно з Кодексом України з процедур банкрутства [1]. У плані визначаються розміри, порядок і строки погашення вимог кредиторів, заходи щодо виконання плану санації та нагляду за його виконанням та обсяг повноважень керуючого санацією, якщо його було призначено [1].

До плану санації додається ліквідаційний аналіз, який свідчить про вигідність для кредиторів виконання плану санації порівняно з ліквідацією боржника та може додаватися фінансовий аналіз.

Якщо всі зазначені антикризові заходи не допомогли, підприємство-боржник або його кредитори подають заяву до господарського суду про відкриття впровадження у справі про банкрутство і вводиться процедура розпорядження майном підприємства-боржника, а також визначається або процедура санації, або господарський суд ухвалює постанову про визнання підприємства банкрутом і його ліквідації [1].

Проте слід уникати одноосібних висновків. За наявності такого представленого у статті дієвого антикризового механізму і за умови бажання власників підприємства відновити його платоспроможність, більшість підприємств зможе продовжити свою роботу, подолавши кризу та погасивши борги перед кредиторами або іншими зацікавленими особами.

Висновки. За результатами аналізу статистики банкрутств підприємств в Україні можна стверджувати, що, хоча кількість збанкрутілих підприємств у 2019 р. зменшилася порівняно з попередніми трьома роками, неплатоспроможність залишається для власників та менеджменту підприємств нагальною проблемою.

Дослідивши світову практику використання процедури банкрутства з метою реорганізації боргу та списання його частини за рішенням суду, і враховуючи той факт, що процедура визнання підприємства банкрутом застосовується як у зарубіжній, так і вітчизняній практиці антикризового управління, можна стверджувати, що банкрутство – це механізм антикризового управління, яким не слід нехтувати у крайньому випадку, коли всі інші антикризові заходи не допомогли, але й не варто зловживати, порушуючи при цьому права зацікавлених у платоспроможності підприємства осіб та чинне законодавство.

Процедура банкрутства може слугувати ефективним механізмом антикризового управління за умови, якщо заходи по недопущенню системної кризи на підприємстві та відновлення його платоспроможності не дали бажаного результату, і підприємство не може далі ефективно функціонувати та платити по своїх боргах.

Подальшим напрямком дослідження буде визначення антикризових заходів, спрямованих на попередження системної кризи підприємства та прогнозування можливості банкрутства підприємства, що може призвести до його ліквідації через неспроможність відновити свою платоспроможність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кодекс України з процедур банкрутства. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2019. № 19. Ст. 74.
2. Бланк І. А. Фінансовий менеджмент: учбовий курс. Київ: Ніка-Центр Ельга, 2007. 451 с.
3. Великий Ю. М., Косарева І. П., Політун Д. О. Теоретичні основи оцінки ймовірності банкрутства підприємства. *Бізнес-навігатор, Економіка і управління підприємством*. 2018. Вип. 3-1 (46). С. 92-96.
4. Власюк В., Гордієнко К., Пшенична А. Оцінка ймовірності банкрутства вітчизняних підприємств (на прикладі ПАТ "Комбінат "Тепличний"). *Економіка і суспільство*. 2017. № 12. С. 68-72.
5. Волот О. І., Бабич І. М., Ткаченко О. О. Банкрутство підприємства: сутність, ймовірність та методи визначення. *Науковий вісник Полісся*. 2015. № 4 (4). С. 61-67.
6. Воронкова Т. Є. Банкрутство підприємства та шляхи його подолання. *Інтернаука*. 2017. № 2 (24). С. 39-43.
7. Efrat R. The Evolution of Bankruptcy Stigma. *Theoretical Inquiries in Law*. URL: https://www.researchgate.net/publication/250148303_The_Evolution_of_Bankruptcy_Stigma
8. Zywicki T. Bankruptcy. *Economics of legal issues, government policy*. URL: <https://www.econlib.org/library/Enc/Bankruptcy.html>
9. Levratto N. From failure to corporate bankruptcy: a review. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*. URL: <https://link.springer.com/article/10.1186/2192-5372-2-20>
10. Lin S. The Empirical Studies of China's Enterprise Bankruptcy Law: Problems and Improvements. National Social Science Fund Project. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/iir.1297>.
11. Сукрушева Г. О., Папуцин В. М. Причини та наслідки банкрутств вітчизняних підприємств у сучасних умовах. *Вісник МДУ. Економіка і суспільство*. 2017. № 9. С. 682-686.
12. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств. Київ: КНЕУ, 2004. 412 с.
13. Шершньова З. Є., Багацький В. М., Гетьманцева Н. Д., Пенкіна Т. Є. Антикризове управління підприємством; за заг. ред. З. Є. Шершньової. Київ: КНЕУ, 2007. 680 с.
14. Global bankruptcy report Dun & Bradstreet World wide Network. URL: <https://www.bisnode.dk/globalassets/danmark/dokumenter/global-bankruptcy-report-2019.pdf>.

15. Trading Economics. Bankruptcy of the companies. URL: <https://tradingeconomics.com>.
16. Димарський В. Бізнес по-трамповськи. Російський базар. Америка. 2016. №33 (1008). URL: <http://russian-bazaar.com/ru/content/192459.htm>.

Стаття надійшла до редакції 28.01.2020.

Moskvin B. Bankruptcy as an enterprise anti-crisis management mechanism.

Background. *In the current conditions of market instability and the likelihood of a new stage of the global financial crisis, there is a high probability that not all businesses will be able to withstand the crisis events and overcome their effects. Taking account of the fact that many businesses have lack of the resources to deal with the systemic crisis, bankruptcy is one of the possible ways out of this situation.*

The **aim** of the article is to investigate the concept of bankruptcy as a mechanism for anti-crisis management of an enterprise.

Materials and methods. *The methods of generalization, comparative analysis, analysis and synthesis, which made it possible to analyze the concept of bankruptcy and to investigate its effectiveness as a mechanism for crisis management of the enterprise, have been used in the article. The works of domestic and foreign scientists, the Bankruptcy Code of Ukraine, statistical materials and online sources are the information base of the research.*

Results. *The main approaches to the interpretation of the concept of "bankruptcy of an enterprise" have been determined. The statistical data on the number of bankruptcies of enterprises in Ukraine and other countries of the world have been analyzed. The study of world practice using the bankruptcy procedure as anti-crisis management mechanism has been carried out. The brief description of the sequence of anti-crisis measures aimed at overcoming the systemic crisis in the enterprise and preventing its liquidation due to the inability to restore its solvency has been given.*

Conclusion. *Having studied the world practice of using bankruptcy procedures to reorganize debt and taking into account the fact that bankruptcy is also applied in the Ukrainian practice of anti-crisis management, it can be argued that bankruptcy is a mechanism for anti-crisis management, which should not be neglected in the extreme case, when all other anti-crisis measures have not helped, but should not be abused, violating the rights of interested parties in solvency of the enterprise and the current legislation of Ukraine.*

Keywords: bankruptcy, anti-crisis management, systemic crisis, anti-crisis measures, insolvency of the enterprise, rehabilitation of the enterprise, liquidation of the enterprise.

REFERENCES

1. Kodeks Ukrayiny' z procedur bankrutstva (2019). [Bankruptcy Code of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady' (VVR) – Bulletin of the Verkhovna Rada (BVR).*19. St. 74 [in Ukrainian].
2. Blank, I. A. (2007). *Fy'nansovy'jmenedzhment: uchbovy'jkurs* [Financial Management]. Kyiv: Nika-Centr El'ga [in English].
3. Vely'ky'j, Yu. M., Kosaryeva, I. P., & Politun, D. O. (2018). *Teorety'chni osnovy' ocinky' jmovirnosti bankrutstva pidpr'yemstva* [Theoretical Bases of Estimation of Credible Bankruptcy of the Enterprise]. *Biznes-navigator. Ekonomika i upravlinnya pidpr'yemstvom – Business Navigator. Economics and enterprise management.* Issue 3-1 (46), 92-96 [in Ukrainian].
4. Vlasyuk, V., Gordiyenko, K., & Psheny'chna, A. (2017). *Ocinka jmovirnosti bankrutstva vitchy'znyany'x pidpr'yemstv (na pry'kladi PAT "Kombinat "Teply'chny'j")*

- [Estimation of Credible Bankruptcy of Domestic Enterprises (on the example of private joint stock company "Teplychnyi"]. *Ekonomika i suspil'stvo – Economy and society*, 12, 68-72 [in Ukrainian].
5. Volot, O. I., Baby'ch, I. M., & Tkachenko, O. O. (2015). Bankrutstvo pidpry'emstva: sutnist', jmovirnist' ta metody' vy'znachennya [Bankruptcy of an Enterprise: Essence, Probability and Methods of Determination]. *Naukovy' jvisny'k Polissya – Scientific bulletin of Polissia*, 4 (4), 61-67 [in Ukrainian].
  6. Voronkova, T. Ye. (2017). Bankrutstvo pidpry'emstva ta shlyaxy' jogo podolannya [Bankruptcy of the Enterprise and the Ways to Overcome It]. *Internauka – Internauka*, 2 (24). (Vol. 2), 39-43 [in Ukrainian].
  7. Efrat, R. The Evolution of Bankruptcy Stigma. Theoretical Inquiries in Law. *www.researchgate.net*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/250148303_The_Evolution_of_Bankruptcy_Stigma [in English].
  8. Zywicki, T. Bankruptcy. Economics of legal issues, government policy. *www.econlib.org*. Retrieved from <https://www.econlib.org/library/Enc/Bankruptcy.html> [in English].
  9. Levratto, N. From failure to corporate bankruptcy: a review. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*. *link.springer.com*. Retrieved from <https://link.springer.com/article/10.1186/2192-5372-2-20> [in English].
  10. Lin, S. The Empirical Studies of China's Enterprise Bankruptcy Law: Problems and Improvements. National Social Science Fund Project. *onlinelibrary.wiley.com*. Retrieved from <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/iir.1297> [in English].
  11. Sukrushevaa, G. O., & Papucy'n, V. M. (2017). Pry'chy'ny' ta naslidky' bankrutstv vitchy'znyany'x pidpry'emstv u suchasny'x umovax [The Causes and Consequences of Bankruptcies of Domestic Enterprises in Modern Conditions]. *Visny'k MDU. Ekonomika I suspil'stvo – MDU Bulletin. Economy and society*, 9, 682-686 [in Ukrainian].
  12. Tereshhenko, O. O. (2004). Finansova sanaciya ta bankrutstvo pidpry'emstv [Financial Rehabilitation and Bankruptcy of Enterprises]. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
  13. Shershn'ova, Z. Ye., Bagacz'ky'j, V. M., Get'manceva, N. D., & Pyenkina, T. Ye. (2007). Anty'kry'zove upravlinnya pidpry'emstvom [Enterprise Anti-crisis Management]; za zag. red. Z.Ye. Shershn'ovoyi. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
  14. Global bankruptcy report Dun & Bradstreet World wide Network. *www.bisnode.dk*. Retrieved from <https://www.bisnode.dk/globalassets/danmark/dokumenter/global-bankruptcy-report-2019.pdf> [in English].
  15. Trading Economics. Bankruptcy of the companies. *tradingeconomics.com*. Retrieved from <https://tradingeconomics.com> [in English].
  16. Dy'mars'ky'j, V. (2016). Biznespo-trampovs'ky' [Business in Trump]. *Rosijs'ky'j bazar. Amerika – Russian Bazaar. America*, 33 (1008). Retrieved from <http://russian-bazaar.com/ru/content/192459.htm> [in Ukrainian].